

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการเสนอผลการค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็น 3 ตอน คือ

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหา
  - 1.1 ความหมายและวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา
  - 1.2 หลักการพิจารณาด้านเนื้อหาหนังสือสำหรับเด็ก
  - 1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือสำหรับเด็ก
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน
  - 2.1 ความเป็นมาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน
  - 2.2 ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน
  - 2.3 ความจำเป็นและความสำคัญในการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านในโรงเรียน
  - 2.4 การพิจารณาจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน
  - 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน
3. เอกสารที่เกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

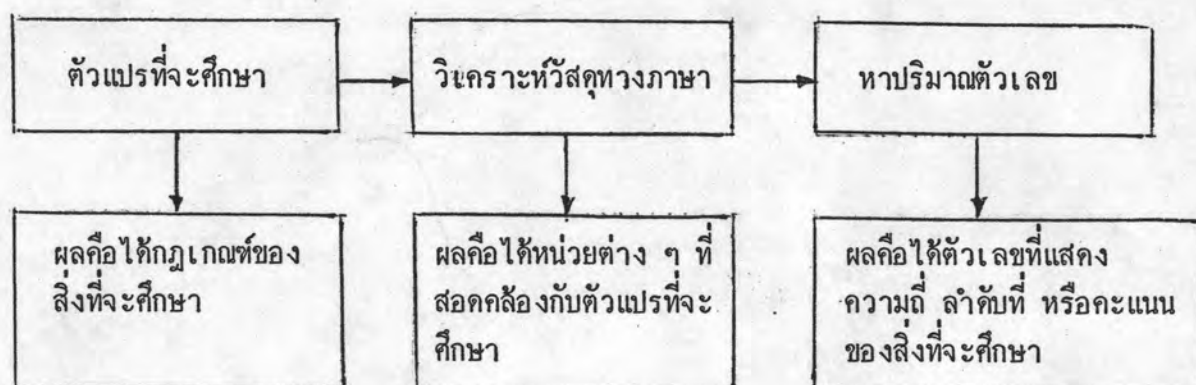
1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหา

1.1 ความหมายและวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหานำมาใช้ประโยชน์กว้างขวางในวงการต่าง ๆ เช่น ในด้านการสื่อสารมวลชน ด้านพฤติกรรมศาสตร์ และด้านการศึกษา สำหรับในด้านการศึกษานั้น ได้มีผู้นำมาใช้วิเคราะห์แบบเรียน หลักสูตร เพื่อคูดึงเนื้อหาที่มีปรากฏอยู่ในแบบเรียนหรือหลักสูตร แล้วนำมาประเมินค่าหรือปรับปรุง (Berelson 1971: 18) ซึ่ง แมกซ์ ดี เอนเจลฮาร์ท (Engelhart 1972: 140-145) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า "การวิเคราะห์เนื้อหา ได้นำมาใช้ในวงการการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น การฟัง พูด อ่าน เขียน ของนักเรียน แบบเรียน วัสดุอุปกรณ์การสอน และเอกสารสิ่งพิมพ์ เป็นต้น"

ในด้านการให้ความหมายของคำว่า "การวิเคราะห์เนื้อหา" ได้มีผู้ให้ความหมายดังนี้

ทักลัส เวเปิลส์ และเบอร์นาร์ด เบอเรลสัน (Waples and Berelson 1941: 2) กล่าวถึงการวิเคราะห์เนื้อหาไว้ว่า "การวิเคราะห์เนื้อหามีระบบ คือ การบรรยายเรื่องราวของเนื้อหา เพื่อคูดึงสิ่งเร้าอันเป็นจุดมุ่งหมายของเนื้อหานั้น ๆ ที่มีต่อผู้อ่านหรือผู้ฟัง" ซึ่งวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาจะต้องสร้างเกณฑ์ขึ้น โดยออกมาในรูปตารางวิเคราะห์ประกอบด้วยถ้อยคำภาษา หน่วยของถ้อยคำภาษานั้นจะมีตั้งแต่หน่วยย่อยที่สุด เป็นคำ และขยายขึ้นเรื่อย ๆ เป็นข้อความ หัวข้อ หรือประโยคที่มีความหมายตรงกับเนื้อหาที่ต้องการวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับที่สงบ ลักษณะ (2526: 119) ได้ให้ความหมายของการวิเคราะห์เนื้อหาว่าเป็นการใช้เทคนิควิธีแบบหนึ่งที่ใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณ ตัวเลข ออกมาจากเนื้อหาใจความของวัสดุต่าง ๆ ที่เป็นสื่อความหมายของภาษา เช่น หนังสือ บทความ บันทึกการประชุม บันทึกการสัมภาษณ์ ฯลฯ โดยเทคนิควิธีนี้ วัสดุที่เป็นสื่อความหมายทางภาษาจะถูกอ่านศึกษาวิเคราะห์อย่างมีระบบ ด้วยวิธีเชิงประนัยให้ออกมาเป็นสิ่งที่จะวัดได้ในเชิงปริมาณ โดยอาศัยตัวแปรที่ต้องการจะศึกษาเป็นหลัก ดังนั้นการวิเคราะห์เนื้อหาอาจกล่าวได้ว่าเป็นการใช้เทคนิคที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

สำหรับขั้นตอนในการวิเคราะห์เนื้อหา โกวิท ประมวลพฤษ (2525: 99) ได้เสนอขั้นตอนต่าง ๆ โดยในขั้นแรกต้องกำหนดเอกสารที่จะทำการวิเคราะห์ เช่น เล่มใด เรื่องใด จากนั้นกำหนดหัวข้อในการวิเคราะห์ เช่น ตรวจสอบว่าส่งเสริมจริยธรรมใดบ้าง ส่งเสริมกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพียงใด ข้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากน้อยเพียงใด เป็นต้น ซึ่งในขั้นนี้เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์นั่นเอง เมื่อกำหนดหัวข้อได้แล้ว จึงจัดสร้างรายการของคำ วลี ประโยค ใจความสำคัญที่เป็นบรรทัดฐานในการวิเคราะห์ และทดลองใช้เกณฑ์ที่เป็นบรรทัดฐาน อาจตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของการใช้ตารางมาตรฐานที่ทำขึ้น เมื่อเครื่องมือใช้ได้แล้ว ก็ดำเนินการวิเคราะห์จริง นำเอาตารางบรรทัดฐานเหล่านี้ไปแจกนับคำ ประโยค วลี ตามที่กำหนดไว้ การแจกนับนี้อาจทำทั้งเล่มหรือเลือกกลุ่มเอาก็ได้ เมื่อวิเคราะห์ได้แล้วก็ดำเนินการใช้สถิติวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบหรือาคความค่าแท้ต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมาย หลังจากนั้นดำเนินการเขียนรายงานต่อไป

ส่วนในการวิเคราะห์ปริมาณความมากน้อยของเนื้อหา นั้น อาจจะใช้วิธีนับจำนวนครั้งของเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในสิ่งพิมพ์ที่ต้องการวิเคราะห์ แล้วสรุปออกมาในรูปของการบรรยายประกอบการเสนอเป็นตัวเลข เช่น เบอร์เซ็นต์ เป็นต้น (Berelson 1971: 18)

นอกจากนี้ โกวิท ประมวลพฤษ (2525: 312-313) ยังได้กล่าวถึง หลักในการวิเคราะห์เนื้อหาภายในและการวิเคราะห์ใจความสำคัญว่า

1. คำ การวิเคราะห์คำว่าคำเหล่านี้หมายถึงอะไร คำนี้หมายถึงความซื่อสัตย์สุจริต คำนี้หมายถึงความจงรักภักดี มีมากน้อยแค่ไหน

2. วลี นำวลีมาวิเคราะห์ว่า วลีนี้บ่งบอกถึงอะไร
3. ประโยค โดยการวิเคราะห์ทีละประโยคว่าประโยคนั้นหมายความว่าอะไร ประโยคนั้นส่งเสริมคุณธรรมอะไร ส่งเสริมจริยธรรมอะไร

ซึ่งสรุปได้ว่า ถ้าหากการวิเคราะห์นั้นใช้คำ วลี ประโยค การวิเคราะห์นั้นก็จะเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาภายใน แต่ถ้าหากใช้วิธีหนึ่งคือ วิเคราะห์ทีละตอน (Paragraph) หรือทีละเรื่อง (Theme) ว่ามีเจตนาธรรมณ์อย่างไร เราเรียกว่าเป็นการวิเคราะห์เอาเนื้อหาสำคัญหรือความคิดรวบยอด (Concept) ของเนื้อหานั้น ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ไปในทางกิ่งเจตนาธรรมณ์ อันเป็นเทคนิคของการวิเคราะห์

หลักการพิจารณาด้านเนื้อหาหนังสืออ่านสำหรับเด็ก

การพิจารณาด้านเนื้อหาของหนังสืออ่านสำหรับเด็ก มีผู้ให้ข้อคิดหลักการพิจารณาดังนี้

จินตนา ไบกาซูยี (2525: 114) กล่าวถึงเนื้อหาของหนังสืออ่านสำหรับเด็กว่า เนื้อหาควรมีวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน มีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น วัย และความสนใจของเด็ก ซึ่งฮอร์น (Horn 1970: 70-71) ได้มีความเห็นสอดคล้องในด้านคุณภาพของเนื้อหาว่า เนื้อหาควรเหมาะสมกับประสบการณ์และภูมิหลังของเด็กที่อ่าน เนื้อหาหนังสือนั้นควรส่งเสริมให้รักการอ่าน แสดงให้เห็นถึงธรรมชาติของมนุษย์ เนื้อหาของหนังสือต้องเน้นว่า ความมีเมตตา ความยกย่อง ความซื่อสัตย์ ความกล้าหาญเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการดำรงชีวิต

ส่วนในการพิจารณาด้านเนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านพิจารณาเนื้อหาเช่นเดียวกับหนังสืออ่านสำหรับเด็ก ซึ่งภิญโญ สาร (2516: 266) ได้ให้หลักการในการพิจารณาเนื้อหาของหนังสือประเภทนี้ โดยพิจารณาเนื้อหาของหนังสือว่าขยายประสบการณ์ของนักเรียนในทางเชาวน์ปัญญาและอารมณ์เพียงใด เนื้อหาของหนังสือเล่มนั้นมีอะไรน่าสนใจ ในเชิงความนึกคิดของนักเรียน ถ้าเป็นหนังสือให้ความรู้หรือข่าวสารควรดูความถูกต้อง ทันสมัย และดูว่าช่วยเพิ่มพูนความรู้ที่เด็กมีอยู่แล้วหรือไม่ สักคีศรี ปาณะกุล (2521: 137) กล่าวว่า เสริมว่า นอกจากเนื้อหาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านจะให้ความรู้และข้อค้นพบใหม่ ๆ ที่ทันสมัยแล้ว เนื้อหาควรสอดคล้องกับ หลักสูตรและแบบเรียน โดยให้รายละเอียดที่ลึกซึ้ง แจ่มแจ้ง และสมบูรณ์ ขยายประสบการณ์ของผู้อ่าน และส่งเสริมแนวคิดที่กว้างขวางขึ้น

นอกจากนี้ นพคุณ คุณาชีวะ (2521: 193) ได้กล่าวถึงเนื้อหาและเนื้อเรื่องของหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านว่า เนื้อเรื่องควรมีแก่นสาร สาระกินความมาก ถูกต้องตามเนื้อหาความเป็นจริง มีคุณค่าต่อชีวิต มีประโยชน์ น่าสนใจ นอกจากให้ความรู้ ยังให้ความเพลิดเพลิน ความคิดอ่านอยากค้นคว้าเพิ่มเติม อยากพิสูจน์ทดลอง อยากรู้อยากเห็น อยากติดตามอ่านเล่มต่อ ๆ ไป ฐานะนี่ย นาคทรพรพ และประภาศรี สีหอำไพ สรุปว่า เนื้อหาของหนังสือควรถูกต้องตามหลักวิชาการ วิธีเสนอหนังสือควรมีอ้างอิงหลักฐานที่เชื่อถือได้ ลีลาการเขียนชวนอ่าน เนื้อหาเรื่องราวควรมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน มีส่วนประกอบของหนังสือ เช่น สารบัญที่ใช้ประโยชน์ได้จริง ๆ คุณภาพการพิมพ์และการเข้ารูปเล่มประณีตและแข็งแรง และผู้เขียนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เขียนด้วย (ฐานะนี่ย นาคทรพรพ และประภาศรี สีหอำไพ 2519: 49-50)

จากที่กล่าวมาในด้านเนื้อหาของหนังสือ สรุปได้ว่า ทั้งหนังสือสำหรับเด็กโดยทั่วไป หนังสืออ่านเพิ่มเติม และหนังสือส่งเสริมการอ่าน ต่างก็มีเนื้อหาที่มีวัตถุประสงค์ในเรื่องอย่างชัดเจน ให้รายละเอียดแก่ผู้อ่าน มีความคิดรวบยอดอยู่ในแนวเดียวกัน เนื้อหาของหนังสือช่วยขยายประสบการณ์แก่ผู้อ่านทางด้านสติปัญญาและอารมณ์ และส่งเสริมแนวคิดที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสืออ่านสำหรับเด็ก

สุนทร มีพร้อม (2522: บทคัดย่อ) ทำการวิเคราะห์หนังสืออ่านสำหรับเด็กขณะการประกวดจำนวน 17 เล่ม แยกเป็นหนังสือประเภทบันเทิงคดีและสารคดี ผลการวิจัยสรุปได้ว่าหนังสือประเภทบันเทิงคดีสอนให้เด็กเชื่อฟังคำสั่งสอน มีความกตัญญูทวดที่ต่อพ่อแม่ ครู อาจารย์ ให้มีความสามัคคี ความซื่อตรง ความกล้าหาญ ความอดทน ความเมตตากรุณา และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ส่วนหนังสือประเภทสารคดีสอนให้รู้จักการปฏิบัติตนในสังคมและสอนให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมในสมัยก่อน

ชวลิต นิยมศิลป์ (2522: 219-220) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบเรียนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาของครูในเขตการศึกษา 5 ได้แก่ ครูที่สอนสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาในจังหวัดราชบุรี 99 คน จังหวัดเพชรบุรี 171 คน และจังหวัดสมุทรสงคราม 90 คน รวม 360 คน ซึ่งสอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรากฏว่า ครูสอนสังคมศึกษาในเขตการศึกษา 5 เห็นว่า หนังสือสังคมศึกษา 9 เล่ม ให้เนื้อหาในการปลูกฝังคุณธรรมมากในเรื่อง การรู้จักทำประโยชน์แก่ส่วนรวมในระดับปานกลาง มีคุณธรรมเป็นสำคัญดังนี้ ความเข้าใจอันดีระหว่างบุคคล การดำรงชีวิตที่ถูกต้อง การรู้จักปรับตัว การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี การรักษา มรดกทางวัฒนธรรมไทย

วิจิตรา สุภากร (2523: บทคัดย่อ) ยังได้วิเคราะห์เนื้อหาทางด้านคุณธรรมที่ปรากฏในหนังสืออ่านสำหรับเด็ก เฉพาะที่พิมพ์เป็นภาษาไทยในปี พ.ศ. 2520-2522 จำนวน 103 เล่ม แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ นิทานชาวบ้าน 38 เล่ม วรรณกรรมปัจจุบัน 40 เล่ม และวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง 27 เล่ม ผลวิเคราะห์ปรากฏว่า คุณธรรมในด้านมารยาทและนิสัยส่วนบุคคล ความเมตตากรุณา และหลักธรรมในการอยู่ร่วมกันเป็นคุณธรรมที่ปรากฏในหนังสือทั้ง 3 ประเภท ประเภทมากที่สุดและการวิเคราะห์ครั้งนี้พบว่าคุณธรรมแต่ละด้านที่ปรากฏในหนังสือแต่ละประเภท ขึ้นอยู่กับประเภทของหนังสือ

รัชนี แพรนิมิตร (2523: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการวิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กวัย 11-14 ปี ที่พิมพ์ในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520-2522 ศึกษาในด้านเนื้อหา ลักษณะรูปเล่ม และลีลาการเขียน โดยคัดเลือกหนังสือสำหรับเด็กวัย 11-14 ปีที่มีเนื้อหาเด่น ภาพเป็นเพียงส่วนประกอบ จำนวน 29 เล่ม ผลด้านเนื้อหาส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ด้านลักษณะรูปเล่ม

ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ด้านลีลาการเขียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี

นอกจากนี้ กฤษณา ผลชีวิติน (2524: บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์เนื้อหาหนังสือสำหรับเด็กอายุตั้งแต่ 6 ถึง 12 ปี ที่พิมพ์ในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2515 ถึง พ.ศ. 2519 จำนวน 174 เรื่อง ในด้านเนื้อหา (เนื้อหาที่จะช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กในด้านสังคมและจิตใจ และเนื้อหาที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก) และคุณภาพของหนังสือสำหรับผลการวิเคราะห์ในด้านเนื้อหาพบว่า เนื้อหาหมวดเสริมสร้างพัฒนาการด้านสังคมและจิตใจที่กำหนดไว้ 33 หัวข้อนั้น หนังสือที่วิเคราะห์ส่วนใหญ่เป็นไปในทางสร้างเสริมพัฒนาการด้านสังคมและจิตใจ และทางส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ในด้านความมีเขาวานปัญญาไวและจินตนาการ ส่วนทางด้านความซื่อสัตย์สุจริต เคารพในสิทธิของผู้อื่น ประหยัด ตรงต่อเวลา มีระเบียบวินัย สุขนิสัยที่ดี การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความรู้ทางศิลปะมีน้อย หนังสือส่วนใหญ่มีคุณภาพด้านการจัดทำภาพประกอบ ด้านการใช้ภาษา และด้านเนื้อหาอยู่ในระดับดี ลักษณะรูปเล่มอยู่ในระดับดี

นิรมล คุณาพงษ์ศิริ (2523: บทคัดย่อ) สุกานดา ทิโพธิ์กลาง (2523: บทคัดย่อ) และ สุกัญญา สติยศ (2523: 17, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการวิเคราะห์หนังสือและบทความประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หนังสือและบทความประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เสนอเนื้อหาได้ตรงตามความมุ่งหมายที่ว่า เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีขั้นพื้นฐานของวิชาวิทยาศาสตร์มากที่สุด ด้านความมุ่งหมายอื่น ๆ มีน้อย

นิตา ชูโต กล่อมจิตต์ พลายเวช และ กานต์มณี สักดิ์เจริญ (2524) ได้วิเคราะห์เนื้อหาหนังสือเด็กที่จำหน่ายอยู่ในตลาดหนังสือปัจจุบันจำนวน 787 เล่ม ผลการวิจัยพบว่า (1) หนังสือสำหรับเด็กให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งมีอยู่มากในหนังสือประเภทวรรณกรรมพื้นบ้าน และเรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่ และคิดเป็น 19% ของหนังสือทั้งหมด (2) หนังสือสำหรับเด็กให้สาระความรู้ประเภทต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัยควบคู่กันไป หนังสือประเภทนี้ส่วนใหญ่ได้แก่ หนังสือประเภทสารคดี ซึ่งมีอยู่ประมาณ 1 ใน 4 ของหนังสือทั้งหมด (3) หนังสือสำหรับเด็กให้คุณธรรมบางประการ ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ผู้แต่งพยายามส่งสาระแก่ผู้อ่าน เรียงลำดับความดีดังนี้คือ เรื่องรู้จักใช้สติปัญญาและความฉลาดปราดเปรียวเพื่อช่วยให้พ้นภัย เรื่องความกตัญญู ทักษะที่ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความกล้าหาญ เป็นคนดี เป็นคนมีเหตุผล

เอื้อเพื่อเสียสละ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฯลฯ ในทางตรงกันข้ามหนังสือก็ให้ความคิดแบบอย่าง
ที่ผิด ๆ เช่น ความฉลาดแกมโกง (6 เล่ม) คนโง่ขี้ขลาดเป็นเหยื่อของคนฉลาด (3 เล่ม)
คนเกียจคร้านกลับได้ดี เป็นต้น (4) เด็กเมื่ออ่านหนังสือแล้วย่อมได้อิทธิพลต่าง ๆ ไปจาก
หนังสือ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เด็กบางคนอาจจะได้แนวคิดรวบยอดของเนื้อหา บางคน
อาจจะได้ความคิดเป็นบางส่วน บางจุด ศัพท์บางคำ คำพูดบางประโยค หรือเนื้อหาย่อยบาง
ประการขึ้นอยู่กับวัย ความสนใจ และความสามารถของแต่ละบุคคล

สมิทธิ เลียร์ และ กรุก (Leary and Krug 1955 อ้างถึงในวัชรินทร์ บรรณเกียรติ
2529: 61) ร่วมกันจัดทำแผนภูมิความสัมพันธ์หนังสือของสำนักพิมพ์แคดมัส (The Cadmus
Curriculum Chart) ซึ่งเป็นแผนภูมิที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของหนังสือสำหรับเด็กของ
สำนักพิมพ์แคดมัสที่ใช้กับวิชาต่าง ๆ ของระดับชั้นประถมศึกษา 5 วิชา คือ ศิลปะ ภาษา สุขศึกษา
วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา โดยมีจุดประสงค์เพื่อที่เป็นเครื่องมือช่วยครูและบรรณารักษ์ใน
ท้องถิ่นให้ได้หนังสือที่ดีและใช้ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งประสบความสำเร็จอย่าง
มาก มีโรงเรียนนับพัน ๆ แห่งใช้แผนภูมินี้ แผนภูมิแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นแผนภูมิ
แสดงรายชื่อหนังสือของแต่ละระดับชั้น ตั้งแต่ชั้นอนุบาลเกรด 1-6 ที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชา
ทั้ง 5 หมวด ส่วนที่ 2 แบ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องสัตว์ มีทั้งสัตว์เลี้ยง
สัตว์ป่า สำหรับแต่ละระดับชั้นมีหนังสืออะไรบ้าง ใช้ประกอบการเรียนการสอนในหน่วยใด
และสำนักพิมพ์อื่น ๆ ที่มีเนื้อหาทำนองเดียวกัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อครู ผู้บริหาร บรรณารักษ์
และผู้ปกครองของเด็กมาก

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน

ความเป็นมาของหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน

สำหรับหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน ตามประมวลศัพท์บัญญัติ
วิชาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2508 นั้นเดิมคือ หนังสืออ่านประกอบ ซึ่งมี
มาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ในสมัยนั้นไม่ได้แต่งหนังสืออ่านประกอบสำหรับโรงเรียนโดยเฉพาะ
และยังไม่มีชื่อว่า "หนังสืออ่านประกอบ"

คำว่า "หนังสืออ่านประกอบ" เริ่มใช้เมื่อประมาณ 15 ปีมาแล้ว โดยที่กระทรวง
ศึกษาธิการได้ระบุไว้ในประกาศการใช้หนังสือแบบเรียนของกระทรวงศึกษาว่าเป็นแบบเรียนไม่

บังคับ คือเป็นแบบเรียนชนิดหนึ่งที่ไม่บังคับให้นักเรียนต้องมีไว้ หรือไม่บังคับให้ครูมีไว้ใช้ในโรงเรียน แต่ถือว่าหนังสืออ่านประกอบเป็นหนังสือสำหรับช่วยในการเรียนวิชาต่าง ๆ ให้แตกฉานลึกซึ้งกว้างขวางทุกสาขา และทำให้มีทักษะในด้านภาษาไทยดียิ่งขึ้น (จำนวน คล่องการเขียน 2513: 408)

ตามประวัติการศึกษาไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา หนังสือสำหรับเด็กที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษา ถือเป็นหนังสือเรียน ซึ่งหนังสือแบบเรียนเล่มแรกชื่อ "จินตคณิต" เป็นหนังสือสอนให้เด็กอ่านภาษาไทย เมื่อเด็กเริ่มอ่านได้ก็ให้อ่านหนังสือที่สนุก ๆ ประกอบ ซึ่งเป็นพวกชาดกต่าง ๆ ที่แต่งเป็นคำกลอน เช่น เรื่อง เสือโคคำฉันท์ คำกลอนสวดสุบิน อนิรุท จันทโครบ สมุทรโฆษ เพชรมงกุฏ สังข์ทอง กากี พระยาฉันทน์ เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ 2507: 23-24) ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการปรับปรุงหนังสือแบบเรียนขึ้นใหม่ชื่อ "มูลบทบรรพกิจ" ในหนังสือเล่มนี้ได้แทรกเรื่องสนุก ๆ เช่น เรื่อง พระไชยสุริยาของสุนทรภู่ จึงทำให้มีลักษณะเป็นหนังสืออ่านประกอบไปด้วยในตัว ซึ่งเป็นการช่วยให้เด็กได้รับความรู้และความเพลิดเพลินประกอบกัน ต่อมาสมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ-กรมพระยาคำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์ "หนังสือแบบเรียนเร็ว" ขึ้นแทนมูลบทบรรพกิจ โดยมีเรื่องราวต่าง ๆ อ่านสนุกเป็นทำนองหนังสืออ่านประกอบแทรกอยู่ด้วย และทรงนิพนธ์หนังสือฝึกฝนการอ่านควบคู่ไปอีก แสดงว่าตั้งแต่ได้สอนภาษาไทยเป็นหลักฐานมาก็เริ่มมี หนังสืออ่านประกอบที่ไม่ใช่แบบเรียนจริง ๆ ควบคู่กันกับหนังสือแบบเรียนอยู่แล้ว แม้จะไม่ได้แต่งให้เด็กอ่านโดยเฉพาะ (จำนวน คล่องการเขียน 2513: 408-409)

ในระยะเวลาที่เริ่มตั้งกระทรวงศึกษาธิการใหม่ ๆ (ระหว่างปี พ.ศ. 2455-2464) กรมราชบัณฑิตได้จัดพิมพ์หนังสือสำหรับเด็กหลายเล่ม เป็นหนังสืออ่านทั่วไป ส่วนมากเป็นเรื่องแปล ได้แก่ เรื่อง นายแย้มผู้ข้ายักษ์ (พ.ศ. 2455) เด็กที่เมืองจีน (พ.ศ. 2455) เด็กที่เมืองญี่ปุ่น (พ.ศ. 2456) ฉันทนิพนธ์เป็นกะลาลี (พ.ศ. 2461) แอฟริกาใต้ (พ.ศ. 2461) ความลึกลับของรูปเท้านกอินทรีงา (พ.ศ. 2462) และปกิตตะประวัติการคนขับเรือ (พ.ศ. 2462) (กฤษณา สินไชย และรัตนา ฤชาฤทธิ 2520: 92-94) ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475) ได้มีการเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติขึ้นใหม่ ประกาศใช้เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2475 เป็นผลให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำแบบเรียนหลวงขึ้นใหม่ คือ แบบเรียนใหม่ (พ.ศ. 2476) ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน

๗ อยุธยา) และแบบสอนอ่านใหม่ ของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีเช่นเดียวกันอีก 1 ชุด มี 7 เล่ม สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (คือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในปัจจุบัน พ.ศ. 2532)

หนังสืออ่านประกอบอีกหลายเล่มของกระทรวงศึกษาธิการในยุคนั้นได้แก่ หนูน้อยนิค (พ.ศ. 2480) ของมณี เกตุรายนาค ลูกสัตว์ต่าง ๆ (พ.ศ. 2483) ของขุนสรรค์เวทย์ คอกรักสัตว์แสนรู้ (พ.ศ. 2485) และแมวสี่สวาค (พ.ศ. 2486) ของหลวงกীরติวิทโยพาร (กී กীরติวิทโยพาร) ฯลฯ

ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มให้มีการประกวดหนังสือแบบเรียนขึ้นใน พ.ศ. 2495 มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ และทรงคุณวุฒิได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ หนังสือที่ชนะการประกวดได้รับการนำมาพิมพ์ เป็นหนังสือแบบสอนอ่าน และกระทรวงศึกษาธิการได้คัดเลือกหนังสือไปพิมพ์ชุดหนึ่งเรียกว่า "หนังสืออ่านประกอบ" สำหรับเด็กใช้ในโรงเรียนและในปัจจุบันก็ยังคงใช้อ่านเป็นหนังสือ เสริมประสบการณ์สำหรับเด็ก หนังสือที่ชนะการประกวดได้แก่ กระจายทางสั้น ขอแม่ให้ ลูกนก ความรักของแม่ ไต้พี่แพะไล่ นกกระจาบช่วยกัน เบ็ดหาย เป็นอะไรดี แมวไล่ลูก แมวไต่กับเบ็ด หาร้องเพลง อยากรมีปีก นกแก้ววอดแก่ง นิทานคำกลอน บ้านใหม่ และ โรงเรียนาใหม่ และยังมี การสนับสนุนให้ เขียนหนังสือสอนศาสนาแก่ เด็กโดยมีการประกวดกันมา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 7 อีกด้วย (แม่เฒ่า ชาติ และสิริธร ช่างโชติ 2511: 272-273) หนังสือที่ชนะการประกวดได้รับรางวัลที่ 1 ในการประกวดหนังสือแสดงพุทธศาสนาสำหรับสอน เด็กใน พ.ศ. 2471 ได้แก่ เรื่อง พุทธมามกะ เขียนโดย สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยา วิชระญาณวโรรส ใน พ.ศ. 2472 หนังสือที่ได้รับรางวัลที่ 1 ได้แก่ เรื่อง ศาสนคุณ เขียนโดย ม.ล.หญิง พูนพิศมัย ศิสกุล การประกวดหนังสือประเภทนี้ ได้จัดให้มีเป็นประจำทุกปีจนถึงปัจจุบัน (ยกเว้นใน พ.ศ. 2501, 2518, 2519, 2520 และ พ.ศ. 2522 ไม่มีสำนวนใดได้รับ รางวัลที่ 1) หนังสือที่ชนะการประกวดเหล่านี้ภายหลังกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้นำมาพิมพ์เป็นหนังสืออ่านประกอบให้เด็กนักเรียนในโรงเรียนใช้อ่าน

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ เป็นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้มีการเปลี่ยนชื่อหนังสืออ่านประกอบมาเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม เนื่องจากคำว่า "อ่านประกอบ" นั้นทำให้ครูผู้สอนเข้าใจว่าต้องให้นักเรียนอ่านประกอบการเรียนทุกเล่มไป และมีการสืบสนใน

การจัดซื้อของทางโรงเรียนและผู้ปกครอง ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า "หนังสืออ่านเพิ่มเติม" เพื่อให้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมเสริมความรู้ ให้สาระเนื้อหาแก่ครู และนักเรียน ซึ่งหนังสืออ่านเพิ่มเติมนี้ได้จัดอยู่ในหนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทหนึ่งในหลาย ๆ ประเภท (ซึ่งได้แก่ หนังสืออ่านนอกเวลา, หนังสืออุเทศ, หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน) คำว่า "หนังสือเสริมประสบการณ์" นี้ จากคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก.419/2522 ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2522 ข้อ 1.2 ได้นิยามความหมายไว้ว่า

"หนังสือเสริมประสบการณ์" คือหนังสือที่กระทรวงอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ แต่มิได้กำหนดให้เป็นหนังสือเรียน หนังสือประเภทนี้โรงเรียนควรจัดหาไว้บริการครูและนักเรียนในโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ 2522 อ้างถึงใน สุภรณ์ สภาพงศ์ 2529: 66)

ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน

หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย เช่น รัตนา ฤชาฤทธิ์ (2519: 46) กล่าวถึงหนังสืออ่านประกอบหรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่า เป็นหนังสือที่เรียบเรียงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ กล่าวคือ มีส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตรเป็นเนื้อหาสำคัญ แต่เรียบเรียงให้สนุกเข้มข้น ผ่างคดีและเร้าความสนใจของเด็ก

จากคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก.419/2522 ลงวันที่ 11 ตุลาคม 2522 ข้อ 1.2 ได้กำหนดเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน โดยแยกตามประเภทหนังสือ ดังนี้

หนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ หนังสือที่มีสาระอิงหลักสูตรสำหรับให้นักเรียนอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัย และความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล หนังสือประเภทนี้เคยเรียกว่า "หนังสืออ่านประกอบ"

หนังสือส่งเสริมการอ่าน คือ หนังสือที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เน้นไปในทางส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่านและมีนิสัยรักการอ่านมากยิ่งขึ้น อาจเป็นหนังสือสารคดี นวนิยาย นิทานอื่น ๆ ที่มีลักษณะไม่ซ้ำคต้ววัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรมอันดีงาม ให้ความรู้ มีคติและมีสาระประโยชน์

นิตยา ชูโต และคณะ (2524: 69-70) ได้ให้ความหมายคล้าย ๆ กันกับคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวคือ หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นแบบเรียนอีกประเภทหนึ่ง แต่ไม่บังคับใช้ เพียงแต่กระทรวงศึกษาธิการระบุรายชื่อไว้ในคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการกำหนดแบบเรียนสำหรับเลือกใช้ สำหรับให้โรงเรียนจัดหาไว้สำหรับห้องสมุดโรงเรียน หนังสือประเภทนี้เคยเรียกว่า "หนังสืออ่านประกอบ" หนังสืออ่านเพิ่มเติมนี้จะมีเนื้อหาอ้างอิงหลักสูตรแต่มีรายละเอียดมากกว่า เขียนชวนอ่านมากกว่าแบบเรียน เพื่อให้นักเรียนได้อ่านเพิ่มเติมด้วยตนเอง หนังสืออ่านเพิ่มเติมจะมีระบุไว้ว่าสำหรับเด็กระดับใด วิชาใด หนังสือประเภทนี้โรงเรียนจะบังคับนักเรียนซื้อไม่ได้ ส่วนหนังสือส่งเสริมการอ่าน เป็นหนังสือที่มีวิธีการเสนอเรื่องในรูปแบบของนิยาย นิทาน สารคดี มีลักษณะให้ความรู้ ให้ความเพลิดเพลินและไม่ขัดต่อวัฒนธรรมประเพณี หนังสือประเภทนี้ถ้าผู้จัดพิมพ์ประสงค์จะให้กระทรวงศึกษาธิการออกใบอนุญาตให้ก็ต้องส่งให้กระทรวงศึกษาธิการตรวจสอบระเบียบ

นอกจากนี้ รณพ ประวัตินาม (2524: 7) ได้ให้คำจำกัดความของหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านว่า

หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง หนังสือที่มีวัตถุประสงค์มุ่งส่งเสริมการอ่าน การค้นคว้าวิชาต่าง ๆ นอกเหนือไปจากหนังสือเรียนที่กำหนดไว้แล้วโดยขยายเนื้อหาจากส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตร หรืออาจจะมีรายละเอียดเพิ่มเติมนอกเหนือจากหลักสูตร อาจจะมีเนื้อหาแตกต่างไปจากหนังสือเรียนที่กำหนดไว้ เพื่อให้นักเรียนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตามความเหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของเด็ก

หนังสือส่งเสริมการอ่าน คือ หนังสือที่ส่งเสริมให้มีทักษะในการอ่านภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และให้มีนิสัยรักการอ่านมากยิ่งขึ้น หนังสือส่งเสริมการอ่านจะมีเนื้อหาส่งเสริมความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงาม ให้ความรู้ มีคติ อันเป็นสาระประโยชน์ตามวัยของผู้เรียน

จากความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ แต่มิได้กำหนดให้เป็นหนังสือเรียน หนังสือประเภทนี้โรงเรียนควรจัดหาไว้บริการครูและนักเรียนในโรงเรียน โดยคำนึงถึงประโยชน์ในแง่ของการศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง การเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ตามหลักสูตรให้กว้างขวางขึ้น

เสริมสร้างทักษะและนิสัยรักการอ่าน อีกทั้งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความซาบซึ้งในคุณค่าของภาษา

ความจำเป็นและความสำคัญในการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน ในโรงเรียน

เนื่องจากนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลปัจจุบันต้องการให้มีแบบเรียนน้อยเล่ม แล้วมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ เน้นการใช้สื่อการเรียนการสอนให้มากขึ้น ดังนั้นครูจะสอนโดยยึดถือความรู้จากแบบเรียนเป็นมาตรฐานย่อมไม่เพียงพอ (จินตนา ไบกาชฎี 2520: 21-22) และหนังสือเรียนที่มีอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 นั้นมีเฉพาะหนังสือเรียนในกลุ่มทักษะ คือวิชาภาษาไทย และคณิตศาสตร์ ส่วนหนังสือเรียนในกลุ่มอื่น ๆ ไม่มีเพราะถือว่าเนื้อหาวิชาที่เด็กจะเรียนรู้ในระดับนี้ไม่มากนักจึงไม่จำเป็นต้องมีแบบเรียนทุกวิชา (สุภรณ์ สภาพงษ์: 67-68) สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 หนังสือเรียนที่จัดทำขึ้นจัดทำเป็นลักษณะหนังสืออ่านเพิ่มเติม คือเลือกเนื้อหาสาระจากหลักสูตรเฉพาะบางเรื่อง มาขยายให้รายละเอียดเนื้อหาของหนังสือ จึงไม่ครอบคลุมเนื้อหาตามหลักสูตร จากปัญหานี้จึงเกิดการเรียกร้องของครูผู้สอนและทางโรงเรียนว่าไม่มีเนื้อหา รายละเอียดพอที่จะบรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตรได้ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ดำเนินการแก้ปัญหาโดยจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยเฉพาะใช้ชื่อว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม หรืออาจเป็นหนังสืออื่นที่จะใช้เสริมความรู้ได้ เช่น เป็นหนังสือที่เอกชนจัดทำและพิมพ์จำหน่ายอยู่แล้ว หรือหนังสือส่งเสริมการอ่านบางเล่มของกระทรวงศึกษาธิการก็สามารถใช้แทนกันได้ หนังสือเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ครบตามหลักสูตร โดยที่นักเรียนจำเป็นต้องปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดและค้นคว้าจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านประกอบด้วย

จากการสำรวจความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติมระดับประถมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2527: 108) พบว่า ครูมีความต้องการให้จัดทำหนังสืออื่นเพิ่มเติมเป็นอย่างมาก และต้องการให้จัดทำในทุกกลุ่มประสบการณ์ อีกทั้งครูและนักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้จัดทำเนื้อหากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตมากที่สุด รองลงไปคือกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มทักษะภาษาไทย ตามลำดับ ผลจากการสำรวจนี้ชี้ให้เห็นถึงความต้องการและความจำเป็นในการนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านมาใช้ในการเรียนการสอนและในโรงเรียน

หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านต่าง ๆ เหล่านี้จึงมีบทบาทมากขึ้น โดยในแต่ละโรงเรียนจะจัดหาหนังสือเหล่านี้มาไว้ตามห้องสมุดหรือมุมหนังสือ เพื่อให้นักเรียน ได้ค้นคว้า และครูได้นำเนื้อหาในหนังสือมาใช้ในการเรียนการสอน ส่วนบทบาทสำคัญด้านอื่น ๆ นั้น บันลือ พฤกษ์วัน (2517: 59) กล่าวว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านมีความสำคัญช่วยเสริมคุณค่าในการอ่านสำหรับเด็ก ได้หลายด้านด้วยกันคือ

1. เสริมสร้างความสนใจในการอ่าน เพราะอ่านแล้วสนุกประทับใจ
2. เสริมสร้างประสบการณ์ ขยายประสบการณ์เฉพาะเรื่องได้กว้างขวาง ลึกซึ้ง
3. ช่วยให้เกิด (ผู้เรียน) ได้เข้าใจความหมายของคำศัพท์ อรรถรส ตลอดจนการใช้ภาษาหลายรูปแบบ นับเป็นการเสริมสร้างทักษะในการอ่านที่ดี
4. ช่วยปูพื้นฐาน เตรียมความพร้อมในการฝึกอ่าน การฟัง พูด ฝึกเขียน เลียนแบบ นับเป็นส่วนสำคัญและจำเป็นอย่างมากสำหรับเด็กแรกเรียนและเริ่มเรียนในชั้นใหม่ ๆ
5. ช่วยส่งเสริมให้รักการอ่าน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ตลอดจนสนองความต้องการของเด็กที่ต้องการความอิสระในบางขณะ
6. ช่วยเชื่อมช่องว่างระหว่างทางบ้านกับตัวเด็กเองในด้านของความบกพร่องในความรู้สึกลึกและจิตใจโดยการหาสิ่งทดแทนจากการอ่าน
7. ช่วยสร้างเสริมพื้นฐานในการเรียนวรรณคดีและให้รู้สัพพะเราะในทางภาษาได้ดี
8. ช่วยเสริมทักษะการอ่านให้เด็กสามารถอ่านได้คล่องแคล่วรวดเร็ว
9. ช่วยให้เกิดเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถค้นคว้าหาความรู้ได้จากหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน

การอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน นอกจากจะเป็นการส่งเสริมการเรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนแล้ว ยังเป็นเครื่องช่วยเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนให้มีมากขึ้น ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และยังเป็นการสร้างเสริมความเพลิดเพลินให้แก่ผู้อ่านอีกด้วย การให้นักเรียนได้ศึกษาหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านนั้นเป็นการมุ่งให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเป็นใหญ่ นอกจากนั้นหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านยังจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าได้มีโอกาสศึกษาปรับปรุงความรู้ของตนให้ดีขึ้นตามความสามารถและความเร็วที่ตนอ่านได้ และในขณะเดียวกัน ก็เป็นการช่วยให้นักเรียนที่มีความสามารถดี เกิดความรักการอ่านหนังสือและเลือกหาหนังสือ

อ่านโดยอาศัยความรู้และความเพลิดเพลินที่ได้จากหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน
เป็นพื้นฐาน

จากความสำคัญและความจำเป็นในการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริม
การอ่าน การผลิตหนังสือเหล่านี้ให้มีลักษณะดี มีคุณค่าและมีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่จำเป็น
สิ่งที่จะต้องพิจารณาในการจัดหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านก็คือ ต้องให้สอดคล้อง
กับองค์ประกอบที่สำคัญเกี่ยวกับตัวผู้เรียนโดยตรง อันได้แก่ วัย เพศ ความสนใจ สติปัญญา
ระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียน สิ่งแวดล้อม และเนื้อหาของหนังสือเหล่านี้ควร
สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนด้วย

การพิจารณาจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน

การจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่านในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่
5 และ 6 นั้น ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย เพศ ความสนใจ และความต้องการของเด็กใน
วัยนี้ ซึ่ง วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522: 16-17) ได้กล่าวถึง ลักษณะแห่งวัยเด็กประถมศึกษาตอนปลาย
ว่า เด็กในวัยนี้จะมีช่วงความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ยาวนานขึ้นประมาณ 50-60 นาที หรือ
มากกว่านั้น ด้านพัฒนาการทางกายเจริญรวดเร็ว แต่ส่วนสัดของความเจริญเติบโตไม่ค่อยจะ
เป็นไปอย่างทัดเทียมกัน เด็กจะเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับนามธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและ
วัฒนธรรมใกล้ตัวได้ดี รวมทั้งสามารถเปรียบเทียบการประพฤติปฏิบัติของบุคคลได้อย่างชัดเจน
ส่วนในด้านการอ่านเด็กในวัยนี้สามารถที่จะอ่านและใช้ความเป็นอิสระได้ดีขึ้น รู้จักวินิจฉัยและ
มีความรู้สึกนึกคิดในเรื่องความรับผิดชอบและอาสาทำงานมากขึ้น เด็กจะเริ่มมีความเข้าใจและ
สังเกตความทัดเทียมกันในฐานะความเป็นอยู่ การแต่งกาย และเข้าใจความเท่าเทียมกันใน
เรื่องของฐานะ อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะสนใจเพื่อนฝูงมากขึ้นในบางขณะ เริ่มรู้จักคบเพื่อน

ด้านความสนใจและความต้องการของเด็กวัยประถมศึกษาตอนปลาย เด็กในวัยนี้
มีแนวโน้มว่า ต้องการความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่น้อยลงและต้องการความเป็นอิสระมากขึ้น
เด็กจะเริ่มพ้อฝันถึงความคิดในอาชีพในอนาคตบ้างเป็นครั้งคราว และจะเริ่มต้องการแบบอย่าง
ความประพฤติจากบุคคลตัวอย่าง รัญจวน อินทรกำแหง (2521: 50) ได้ศึกษาถึงความ
สนใจในเรื่องราวเฉพาะอย่าง แยกกันระหว่างเพศ เด็กหญิงสนใจเรื่องครอบครัว การเรียน
เด็กชายสนใจเรื่องเครื่องยนตร์กลไก เกษตรกรรม เด็กมีความต้องการความเพลิดเพลินจาก

การอ่าน การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการประคิษฐุสิ่งของง่าย ๆ เด็กจะสนใจในการอ่านหนังสือหลายรส หลายประเภท คล้ายกับว่าต้องการที่จะสำรวจและให้ใ้เข้ามาในสิ่งที่ตนสนใจ เริ่มเรียนวรรณคดีได้ดีขึ้น เด็กในวัยนี้ต้องการแบบอย่างในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ฉะนั้นสิ่งที่เขาใ้หาใ้ง่ายอาจใ้จากนิทานเรื่องสั้น เรื่องการผจญภัยต่าง ๆ เด็กจะต้องการแสดงความรู้สึกนึกคิด ทำนองการวิจารณ์ตัวละครและเรื่องราวที่อ่าน

ในเรื่องเดียวกันนี้ รัชนี ศรีไพรวรรณ (2508: 533-534) ใ้กล่าวถึงการพิจารณาความสนใจของเด็ก โดยกล่าวรวม ๆ ว่า ความสนใจของเด็กที่มีต่อหนังสือย่อมแตกต่างกันไปตามวัยของเด็ก แต่โดยส่วนรวมแล้วคล้ายกัน คือชอบรูปภาพสีส่นที่สวยงาม ตื่นตาตื่นใจ ส่วนที่แตกต่างปลีกย่อยออกไปคือ สำหรับเด็กโต เรื่องราวที่เขาชอบจะแบ่งไปตามเพศ เด็กชายชอบเรื่องผจญภัย เห็นเรื่องสัตว์พูดใ้เป็นเรื่งน่าขบขันไป เรื่องราวที่เกี่ยวกับคนเก่ง วีรบุรุษ หรือวีรกรรม และเรื่งเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ เด็กหญิงยังชอบเรื่งเกี่ยวกับนางฟ้า สัตว์พูดใ้ ความสะเทือนใจ และความทะเยอทะยาน

ในด้านการอ่านหนังสือของเด็กวัยประถมศึกษาตอนปลาย จินตนา ไบกาชูยี ใ้กล่าวถึงการอ่านหนังสือของเด็กวัย 10-11 ขวบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ว่า เด็กวัยนี้่านหนังสือคล่อง เป็นระยะที่มีความสนใจในการอ่านอย่างแท้จริง เด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายจะแยกกันอ่านหนังสือตามความสนใจของตน เด็กหญิงชอบเรื่งกระจุมกระจิม ตลกขบขัน นิทาน นิยาย ชีวิตในครอบครัว เด็กชายชอบกีฬา ผจญภัย เครื่องยนต์กลไกต่าง ๆ เรื่งส่งเสริมความเป็น พระเอก นอกจากนี้เด็กชายยังชอบเรื่งเกี่ยวกับชีวิตจริงมากขึ้น วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติศึกษา งานอดิเรก เช่น ทำของเล่น ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น เด็กในวัยนี้เริ่มบูชาวีรบุรุษและวีรสตรี หนังสือชีวประวัติเน้นชีวิตในวัยเด็ก หนังสือภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ซึ่งเขียนในแบบการท่องเ้ี่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ วรรณคดีไทย ประเภทร้อยกรองตกเป็นร้อยแก้วอ่านง่าย ๆ

ส่วนนิสา ชูโต และคณะ (2524: 45) สํารวจพบว่า นักเรียนประถมและมัธยมชอบอ่านนิทาน นิยาย มากที่สุด แรงจูงใจใ้ใ้ให้นักเรียนสนใจอ่านหนังสือมากที่สุดมาจากการดูภาพยนตร์ ทั้งจากโรงภาพยนตร์และจากโทรทัศน์ และจากการสำรวจความสนใจและความต้องการด้านการอ่านของนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะเด็กท้องถิ่น ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2520: 96-107) เพื่อทราบความต้องการในการอ่านและเป็นแนวทางในการจัดทำหนังสือชุดท้องถิ่นไทย จากการสํารวจพบว่า นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายทั้งชายและหญิง

ต้องการอ่านหนังสือเกี่ยวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเภทนิทานพื้นเมืองมากที่สุด และหนังสือที่ชอบอ่านน้อยที่สุดคือ เทพนิยาย และประเภทของหนังสือที่นักเรียนชอบอ่านในเกณฑ์สูง ได้แก่ สถานที่สำคัญและประวัติบุคคลสำคัญในท้องถิ่น

จากรายงานการสำรวจความสนใจและรสนิยมในการอ่านของเด็กและเยาวชนไทย เฉพาะชั้นประถมศึกษาที่น่าสนใจมีดังนี้ ประเภทหนังสือที่นักเรียนประถมศึกษาสนใจอ่านมากที่สุด คือ การ์ตูนร้อยละ 96.38 หนังสือสารคดีที่ชอบอ่านคือ ประวัติบุคคล ร้อยละ 54.39 นิทานนิยายที่ชอบอ่านคือ นิทานที่มีคติสอนใจ ร้อยละ 35.29 วรรณคดีที่นักเรียนชอบอ่านคือ ขุนช้างขุนแผน ร้อยละ 47.38 (กระทรวงศึกษาธิการ 2520: 71)

จากความเห็นและข้อค้นพบดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ความสนใจในการอ่านหนังสือของเด็กวัยประถมศึกษาตอนปลายมีความแตกต่างกันตามเพศ เด็กในวัยนี้จะอ่านหนังสือมากขึ้น เนื่องจากหนังสืออ่านสำหรับเด็กมีเป็นจำนวนมาก ประกอบกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 มีความสามารถและทักษะในการอ่านที่ดี และนักเรียนมีความจำเป็นต้องอ่านหนังสือ ค้นคว้าเพิ่มเติมให้มีความรู้อย่างกว้างขวาง จึงควรส่งเสริมให้นักเรียนอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติม และหนังสือส่งเสริมการอ่าน ทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน และปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน ให้ติดตัวนักเรียนไปตลอดชีวิต อนึ่งในการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน ถ้าคำนึงถึงจิตวิทยา พัฒนาการของเด็กในวัยต่าง ๆ ความสนใจ และความสามารถในการอ่านของเด็กในแต่ละวัย จะช่วยส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน และการจัดทำหนังสือสำหรับเด็กต้อง ประณีตในทุกด้าน เพื่อให้เหมาะสมกับเด็ก ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและสำนวนภาษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสือส่งเสริมการอ่าน

นารินทร์ อยู่กิจศิษย์ (2520: บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมวดสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โดยศึกษาในด้านเนื้อหาและรูปเล่มของหนังสือ 29 เล่ม การวิจัยด้านเนื้อหาพบว่า หนังสือส่วนใหญ่ช่วยเสริมความรู้ตามหลักสูตรอยู่ในระดับดี เนื้อหามีคุณค่าอยู่ในระดับดีมาก เช่น เรื่องบุษาคคนที่ควรบูชา หนังสือส่วนใหญ่มีเนื้อหาทันสมัยอยู่ในระดับดี เช่น เรื่องเที่ยวเมืองไทย ตอนที่ 1 การใช้ภาษาเข้าใจง่ายอยู่ในระดับปานกลาง วิธีเสนอเนื้อหาชวนอ่านอยู่ในระดับดี เช่น เรื่องที่ว่าคตินั้นเป็นจันใด ด้านรูปเล่ม หนังสือส่วนใหญ่ภาพประกอบดี สอดคล้องตรงตามเนื้อเรื่อง ขนาดภาพพอเหมาะ ภาพสีดึงดูดใจผู้อ่าน ขนาดรูปเล่มพอเหมาะอยู่ในระดับดี ขนาดของตัวพิมพ์อยู่ในเกณฑ์ดี การเข้าเล่มอยู่ในระดับพอใช้ถึงปานกลาง

นงลักษณ์ ชายหาด (2524: บทคัดย่อ) ใ้วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หนังสืออ่านเพิ่มเติมและส่งเสริมการอ่าน หมวดภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยศึกษาหนังสือ 26 เล่ม ในด้านเนื้อหา ลีลาการเขียนและรูปเล่มว่าเหมาะสมตามเกณฑ์ที่กำหนดเพียงใด โดยให้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ด้านเนื้อหาตามความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมและส่งเสริมการอ่านอยู่ในระดับดี 5 เล่ม และระดับพอใช้ได้ 5 เล่ม ด้านลีลาการเขียนอยู่ในระดับดี 9 เล่ม ระดับพอใช้ได้ 1 เล่ม ด้านรูปเล่มอยู่ในระดับดี 5 เล่ม ระดับพอใช้ได้ 5 เล่ม

รณพ ประวัติจาม (2524: บทคัดย่อ) ใ้วิจัยเรื่องการวิเคราะห์หนังสืออ่านเพิ่มเติมและส่งเสริมการอ่าน หมวดสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยศึกษาหนังสือ รวม 27 เล่ม ในด้านเนื้อหา ลีลาการเขียนและรูปเล่มว่าเหมาะสมตามเกณฑ์เพียงใด โดยให้ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ด้านเนื้อหาตามความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมและส่งเสริมการอ่านอยู่ในระดับดี ด้านเนื้อหาตามจุดประสงค์หมวดสังคมศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับควรปรับปรุง ด้านลีลาการเขียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ได้ ด้านรูปเล่มส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี

ประภาพรธ วงศ์รัตนาวิน (2528: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องของเนื้อหาหนังสือ เสริมประสบการณ์กับจุดประสงค์หลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 พบว่า หนังสือเสริมประสบการณ์มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์

ทั่วไปข้อที่ 3 "ให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่กำลังเปลี่ยนแปลง นำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน" มากที่สุด และมีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์ทั่วไปข้อที่ 5 "ให้มีความเข้าใจ เลื่อมใสในการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข" น้อยที่สุด

3. เอกสารที่เกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

จากคู่มือการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของหลักสูตรประถมศึกษา คือการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และความถี่หรือความถี่หรือหลักการไว้สำหรับเนื้อหาแต่ละเรื่อง เพื่อให้ครูผู้สอนทราบว่าเนื้อหาแต่ละเรื่องที่จะสอนนั้นมีจุดหมายปลายทางอย่างไร ผู้เรียนจะได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้อย่างไร (กระทรวงศึกษาธิการ 2525: 3) โดยจุดประสงค์การเรียนรู้ที่เขียนไว้ในหลักสูตรแต่ละหน่วยจะบอกจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมว่าในการสอนแต่ละเรื่องต้องการให้เกิดอะไรขึ้นในตัวผู้เรียน และสามารถใช้เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนและการประเมินผลได้ (สมิทร คุณากร 2520: 113) ตัวอย่างจุดประสงค์การเรียนรู้, ความถี่หรือความถี่ และเนื้อหาตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ดังนี้คือ

จุดประสงค์การเรียนรู้	ความถี่หรือความถี่	เนื้อหา
1. อธิบายผลของแรงโน้มถ่วงที่มีต่อวัตถุต่าง ๆ รวมทั้งประโยชน์ได้	น้ำหนักของวัตถุเกิดจากแรงโน้มถ่วง	3. แรงโน้มถ่วง
2. ใช้และรักษาเครื่องมือวัดน้ำหนักได้		3.1 แรงโน้มถ่วงและผลของแรงโน้มถ่วง
		3.2 น้ำหนักและเครื่องมือวัดน้ำหนัก

จากข้อความที่กล่าวมา สรุปได้ว่า จุดประสงค์การเรียนรู้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมจำแนกเป็นรายข้อ จุดประสงค์การเรียนรู้จะประกอบด้วยพฤติกรรม เจ้อ้นใจ และเกณฑ์ เป็นจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือมีขึ้นแก่ผู้เรียน และสามารถวัดผลได้

จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละหน่วยของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ได้จัดไว้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมทั้งสิ้น เพื่อให้ครูทราบว่าในการสอนหน่วยนั้น ๆ

มีจุดประสงค์ที่จะให้นักเรียนได้รับอะไรบ้าง สามารถวัดความรู้ของเด็กได้อย่างเที่ยงตรงและมีประสิทธิภาพ

จุดประสงค์การเรียนรู้ในระดับประถมศึกษานั้นได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ใน สมุทประจําชั้น (แบบ ป.02) ซึ่งถือเป็นจุดประสงค์สำคัญของการจัดการเรียนการสอนในแต่ละเรื่อง แต่ละกลุ่มประสบการณ์ อีกทั้งถือว่าเป็นจุดประสงค์ขั้นต่ำสุดที่นักเรียนทุกคนจะต้องมีและทำได้ แต่อาจมีบางจุดประสงค์ที่พฤติกรรมที่คาดหวังไม่อาจสังเกตและวัดได้โดยง่าย (วรสุภา บุญยไวโรจน์ 2526: 257) หวังอาศัยการสังเกต สัมภาษณ์ เพื่อจะวัดหรือประเมินผลได้อีกทางหนึ่ง